

1.1 ความเป็นมาของการศึกษา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีประวัติศาสตร์ด้านความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ มายาวนาน จีนเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกับไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ และวัฒนธรรม กล่าวคือ ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์กันมานานจนไม่มีผู้สามารถระบุได้ว่าเริ่มเมื่อใด แต่มีความเป็นไปได้ว่าชาวจีนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 15 จากการพบเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบที่สุโขทัย (สกินเนอร์, 2548, น. 3) จวบจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เราสามารถค้นพบหลักฐานทางวัฒนธรรมจีนได้ชัดเจนขึ้น ทั้งในด้านศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม เนื่องจากเป็นยุคสมัยที่ไม่ยาวนานเกินไปที่หลักฐานเหล่านั้นยังคงหลงเหลืออยู่ในสภาพที่สามารถจะศึกษาค้นคว้าต่อไปได้ วัฒนธรรมของชาวจีนไม่เพียงแต่จะพบในงานศิลปะที่เป็นวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคติและการดำเนินชีวิตของชาวจีนด้วยเช่นกัน

เป็นที่ทราบกันดีว่าชาวจีนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีแบบแผนการดำรงชีวิต ที่มีเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะอพยพไปอยู่ที่แห่งใด สำหรับประเทศไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งมีผลในด้านวัฒนธรรม อาหารการกิน ภาษา รวมไปถึงงานสถาปัตยกรรมอันเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของชาวจีนที่มีความเป็นรูปธรรม ซึ่งมีการสร้างสรรค์มาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้เราสามารถพบเห็นสถาปัตยกรรมหลากหลายประเภทที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้น อาคารประเภทศาสนสถานถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มคน อาคารประเภทสมาคมทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนที่มีภาษาพูดเดียวกัน หรือความต้องการด้านการรักษาโรคก็เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดอาคารประเภทสถานพยาบาล รวมถึงการจัดตั้งอาคารประเภทสถานศึกษาเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของเยาวชน และเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสถาปัตยกรรมกับกิจกรรมของชาวจีนในประเทศไทยข้างต้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมในการเป็นตัวกลางสำคัญเพื่อทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นสามารถบรรลุผลไปได้ตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ส่งผลให้สถาปัตยกรรมมีลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามการใช้งานและยุคสมัย สถาปัตยกรรมจึงเป็นเครื่องจذبบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนในประเทศไทยเอาไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งงานวิจัยที่มีการศึกษา

เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในกรุงเทพมหานครที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับสถาปัตยกรรมที่มีอิทธิพลจากฝรั่งเศสตะวันตก แต่สำหรับการศึกษาสถาปัตยกรรมของชาวจีนมักเป็นการศึกษาถึงคติความเชื่อและรายละเอียดของสถาปัตยกรรม แต่ไม่ได้มีการเชื่อมโยงเหตุและปัจจัยที่ทำให้สถาปัตยกรรมของชาวจีนในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษานี้จึงเน้นในด้านการเชื่อมโยงปัจจัยด้านบริบททางสังคมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของชาวจีนที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมในแง่มุมที่แตกต่างไปจากเดิมและมีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ในงานวิจัย

1. ศึกษาบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของการรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งคติความเชื่อในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีน
2. รวบรวมและจัดหมวดหมู่รูปแบบสถาปัตยกรรมของชาวจีนในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมเด่นชัด
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร
4. ศึกษาเปรียบเทียบคติความเชื่อจีนด้านงานสถาปัตยกรรม ที่มีในสถาปัตยกรรมของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร

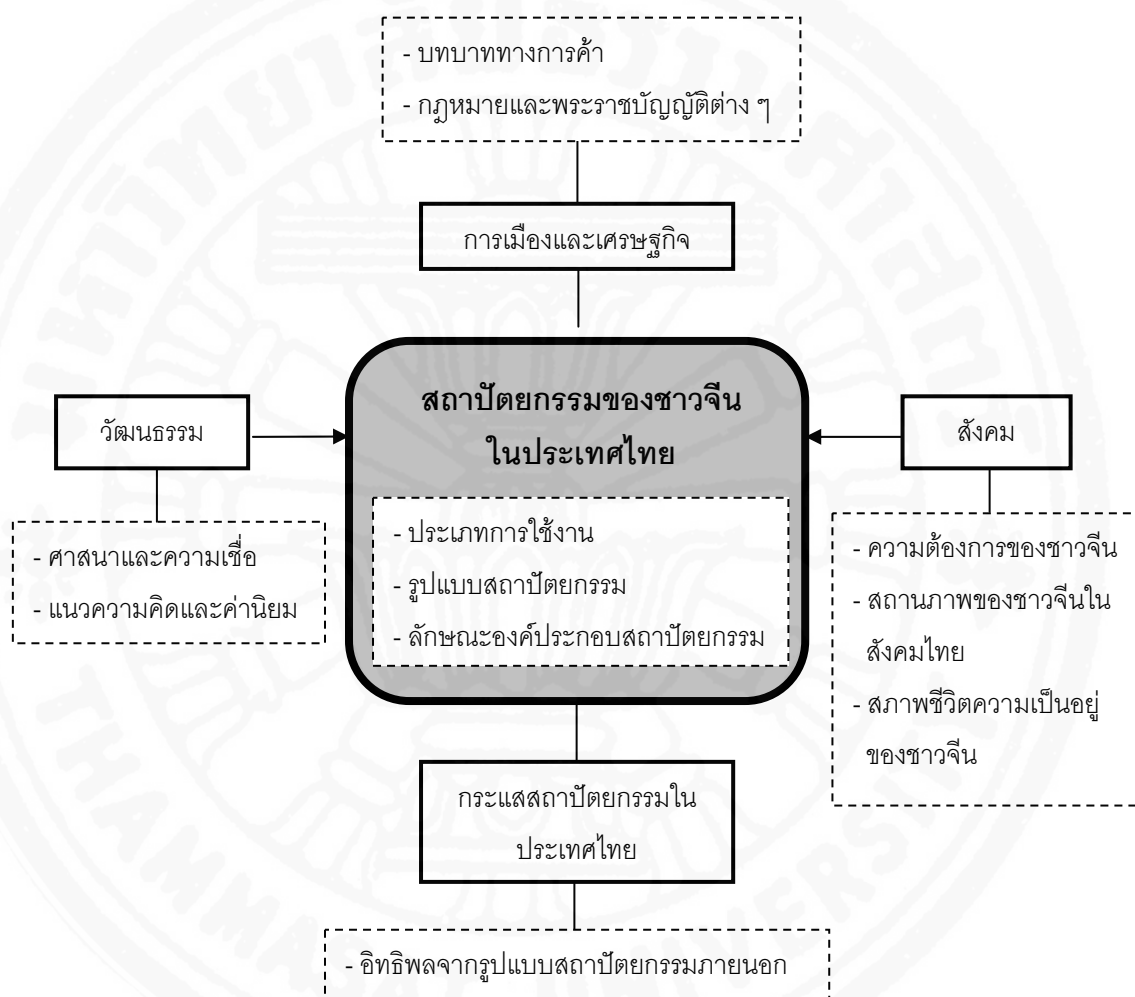
1.3 ตัวแปรในงานวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ สภาพบริบทสังคมไทยในประเด็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จีน

ตัวแปรตาม คือ ลักษณะพัฒนาการของสถาปัตยกรรมของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้น (programming) รูปแบบสถาปัตยกรรม (architectural style) และประเภทการใช้งานอาคาร (building type)

ตัวแปรควบคุม คือ กลุ่มภาษาของชาวจีนทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ ชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนกวางตุ้ง และชาวจีนฮากกา

ภาพที่ 1.1
ความสัมพันธ์ของตัวแปรในงานวิจัย

1.4 สมมติฐานในงานวิจัย

1. พัฒนาการด้านกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในบริบทสังคมไทย มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร
2. กลุ่มชาติพันธุ์จีนเป็นกลุ่มคนที่มีความเหนียวแน่นในการอ้างอิงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งในวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรม

1.5 ขอบเขตในงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเนื้อหาในเชิงประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีระยะเวลาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325) จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) สามารถแบ่งเป็นช่วงของเวลาได้ 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2325 – 2457

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2457 – 2488

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2488 – 2518

ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2518 – 2548

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกิจกรรมเพื่อสังคมของชาวจีนในกรุงเทพฯ ที่มีการจัดแบ่งตามกลุ่มภาษาพูด 5 กลุ่ม คือ ชาวจีนฮกเกี้ยน แต่จิ๋ว ไหหล้า กวางตุ้ง และฮากกา

3. ขอบเขตด้านสถาปัตยกรรมกรณศึกษา

สถาปัตยกรรมที่เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้จะต้องเป็นอาคารสาธารณะที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมของชาวจีน เฉพาะงานสถาปัตยกรรมที่สร้างสรรค์โดยชาวจีนในประเทศไทย ไม่รวมถึงงานสถาปัตยกรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากจีน

1.6 ข้อจำกัดในงานวิจัย

เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม ทำให้การเก็บข้อมูลจะต้องทำการค้นคว้าเนื้อหาให้ครอบคลุมประเด็นที่ได้กล่าวไปซึ่งมีความซับซ้อนต้องใช้เวลาในการค้นคว้า อาจทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึกในบางประเด็น ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนซึ่งเอกสารส่วนใหญ่เป็นภาษาจีนทำให้ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้มีความชำนาญ ในการแปลเอกสารจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย สำหรับการสำรวจสถาปัตยกรรมที่เป็นกรณีศึกษาเกือบทุกอาคารเป็นอาคารที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ในอดีตมีอายุตั้งแต่ 3 - 200 ปี ทำให้มีอาคารเก่าบางหลังถูกซ่อมแซมและปรับปรุงรูปทรงใหม่จนไม่สามารถเห็นสภาพอาคารเดิมเมื่อครั้งแรกสร้างได้ อีกทั้งไม่สามารถหาหลักฐานภาพถ่ายโบราณได้ ทำให้การเก็บข้อมูลด้านสถาปัตยกรรมสามารถทำได้เฉพาะอาคาร ที่มีสภาพสมบูรณ์พอที่จะทำการสำรวจได้ และการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรในสภาวะปัจจุบันไม่สามารถเก็บข้อมูลได้

ครบทุกองค์กร เนื่องจากมีข้อจำกัดในการได้รับอนุญาตในการเข้าสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลจากเพียงบางองค์กรเท่านั้นแต่ก็เป็นองค์กรที่ยังคงมีบทบาทสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงพัฒนาการของกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ในขอบเขตกรุงเทพมหานคร
2. ทำให้เข้าใจถึงพัฒนาการของสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในกรุงเทพมหานคร
3. ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการของกิจกรรมทางสังคมและพัฒนาการสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมไทย
4. สามารถทราบถึงลักษณะของสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย
5. สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะพัฒนาการของสถาปัตยกรรม ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมไทย

1.8 นิยามศัพท์

1. กลุ่มชาติพันธุ์จีนหรือชาวจีน เป็นนิยามเบื้องต้นของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ ต้องนิยามไว้ ซึ่งได้มีการนิยามไว้หลายแนวทาง เช่น ชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่เกิดในประเทศจีน และหรือลูกหลานในชั้นหลัง ๆ ซึ่งมีแบบแผนทางวัฒนธรรมแตกต่างไปจากที่ปฏิบัติกันในหมู่พลเมืองเจ้าประเทศ ซึ่งเมื่อมีการละทิ้งวัฒนธรรมเดิมก็จะทำให้ความเป็นจีนลดลงไปด้วย แต่การนิยามในลักษณะนี้จะเป็นตัดสินเอาเองว่าเมื่อเวลาผ่านไปชาวจีนจะมีความเป็นจีนน้อยลง ทั้งที่จริง ๆ แล้วเราก็ยังคงสามารถพบเห็นวิถีชีวิตตามประเพณีนิยมของชาวจีนได้ในสมัยปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ให้คำจำกัดความของความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ในแนวทางที่พรชัย ตระกูลวรานนท์ ได้อธิบายไว้ว่าชาวจีนสามารถดำรงและถ่ายทอดวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และความสำนึกทางชาติพันธุ์ ไปตามกระแสของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของบริบทที่ผูกพันอยู่จึงสามารถนิยามได้ว่า “ชาวจีนอพยพและลูกหลานทราบเท่าที่ยังระบุชาติพันธุ์ของตนเองเป็น ‘จีน’ กลุ่มชาติพันธุ์จีนก็ยังคงอยู่แม้รูปแบบทางวัฒนธรรมบางส่วนจะแตกต่างไปจากบรรพบุรุษของเขา” (พรชัย ตระกูลวรานนท์, 2545, น. 10 - 11) การให้ความหมายในแนวทางนี้จะ

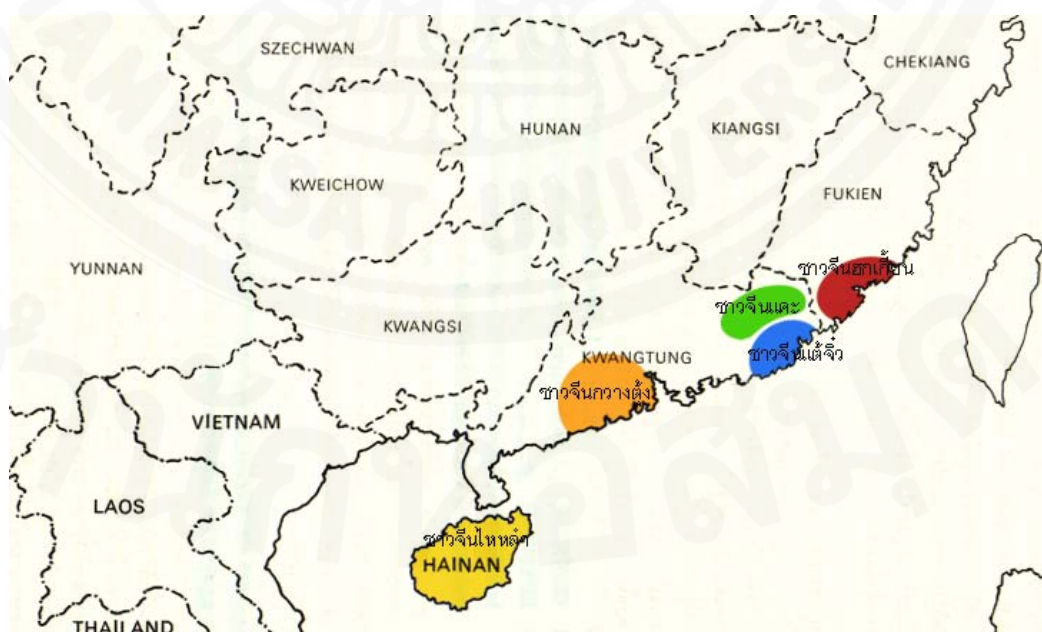
ทำให้เรามีความเป็นกลางในการวิเคราะห์ลักษณะของชาวจีนที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ นอกประเทศจีน เราจึงสามารถเข้าใจวิถีชีวิตของชาวจีนในกรอบที่ชัดเจน และมีความเฉพาะเจาะจงในการวิเคราะห์

ในที่นี้ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของ “ชาวจีน” ว่าเป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งต่อมามีบทบาทเป็นแกนนำหรือผู้นำชุมชนในการให้กำเนิดกิจกรรมทางสังคมของชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษาทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว กลุ่มชาวจีนไหหลำ กลุ่มชาวจีนกวางตุ้ง และกลุ่มชาวจีนฮากกา

2. กลุ่มภาษาพูด เป็นวิธีการแบ่งกลุ่มสำหรับชาวจีนที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด การระบุความแตกต่างของกลุ่มคนด้วยความแตกต่างทางด้านภาษาจะทำให้เราสามารถจัดกลุ่มคนได้ละเอียดขึ้น เนื่องจากภาษาที่พูดสามารถสื่อถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนกลุ่มหนึ่งได้ ถึงแม้ว่าจะมีการตั้งถิ่นฐานที่ใกล้กันแต่ถ้ามีการภาษาพูดที่ต่างกันก็ถือว่าเป็นคนละกลุ่มกัน (สกินเนอร์, 2548, น. 36) จากหลักการดังกล่าวทำให้สามารถจัดกลุ่มชาวจีนได้ 5 กลุ่มภาษา ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีนดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2

ถิ่นฐานเดิมของชาวจีนทั้ง 5 กลุ่มภาษาพูดที่อยู่ในประเทศจีน

ที่มา: สกินเนอร์, 2548, น. 34. (ดัดแปลง)

1) จีนฮกเกี้ยน (Fukienese) อาศัยอยู่ในบริเวณมณฑลฟูเกี้ยนทางตอนใต้ของถิ่นที่พูดสำเนียงภาคเหนือและทางตะวันออกของถิ่นที่พูดภาษาฮากกา คำว่าฮกเกี้ยนเป็นเพียงชื่อเรียกภาษาท้องถิ่นตามชื่อมณฑล กลุ่มภาษาพูดอื่น ๆ เรียกชาวฮกเกี้ยนว่า ผู้-เจี้ยน-เหียน ชุมชนผู้อพยพชาวฮกเกี้ยนอยู่กันในพื้นที่เดิมของฉวน-โจวและจาง-โจว (สกินเนอร์, 2548, น. 37) บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวจีนฮกเกี้ยนในกรุงเทพฯ คือ ภูเก็ตตั้งแต่ต่อมาได้ย้ายมาอยู่บริเวณตลาดน้อย เนื่องจากบริเวณภูเก็ตจีนชาวจีนได้เข้ามาอยู่กันอย่างหนาแน่นแล้ว (รุ่ง สุจินันท์กุล, 2542, น. 35 - 36)

2) จีนแต้จิ๋ว (Teachiu) เป็นกลุ่มชาวจีนที่มีมากที่สุดในประเทศไทย ภูมิลำเนาเดิมในประเทศจีนอยู่บริเวณปากแม่น้ำหรือลุ่มแม่น้ำฮั่น (ห่านเจียง) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง และอาจอพยพมาจากฟูเกี้ยนตอนใต้สู่บริเวณลุ่มแม่น้ำฮั่นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 - 15 และกลุ่มภาษาพูดอื่น ๆ เรียกพวกนี้ว่า ผู้-เหล่า ฮก-เหล่า ฮก-โหล ฮก-โล๊ะ และโฮ-โล๊ะ ซึ่งหมายถึง “พลเมืองของฟูเกี้ยน” (สกินเนอร์, 2548, น. 37) คำว่าแต้จิ๋วออกเสียงในภาษาท้องถิ่นตามชื่อเรียกอำเภอ ซึ่งพวกแต้จิ๋วส่วนมากในเมืองจีนอาศัยอยู่ คือ ฉาน-โจว ชุมชนผู้อพยพชาวแต้จิ๋วอยู่รวมกัน 6 อำเภอ คือ เตี้ยฮั้ง เยเย เท่งไฮ้ โฝงเล่ง ก๊กเอี้ย และเหนี่ยวเพ็ง ซึ่งเป็นบริเวณปากแม่น้ำฮั่น บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวจีนแต้จิ๋วในกรุงเทพฯ คือ บริเวณสำเพ็ง ยาวราช และบริเวณฮวยจันลิ่งฝั่งธนบุรี

3) จีนไหหลำ (Hainanese) อาศัยอยู่ตามที่ราบและบริเวณเกาะไหหลำของจีน ผู้อพยพชาวจีนได้ค่อย ๆ เข้ามาอยู่บนเกาะนี้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น และชาวพื้นเมืองเดิมก็ต้องถูกขับไล่ไปอยู่ในบริเวณเทือกเขาตอนกลาง ดังนั้น ชาวไหหลำส่วนมากจึงเป็นชาวฮกเกี้ยนอพยพที่พูดภาษาไหหลำ ซึ่งหมายความว่าผู้อพยพเข้ารุ่นแรกที่สุดส่วนใหญ่ต้องมาจากมณฑลฟูเกี้ยนตอนใต้มากกว่ามาจากมณฑลกวางตุ้งที่อยู่ใกล้เคียงกัน พวกไหหลำเองและกลุ่มภาษาอื่นรู้จักชาวไหหลำว่าเป็นไห-หนาน-เหียน ชุมชนผู้อพยพชาวไหหลำชุมนุมกันอยู่ในสองจังหวัดของเหวิน-ซาง และฉง-ชาน ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวจีนไหหลำในกรุงเทพฯ คือ เชียงสะพานซังฮี้ วัดมหรรมพาราม และตรอกอิศรานูภาพในสำเพ็ง

4) จีนกวางตุ้ง (Cantonese) เป็นกลุ่มตามภาษาพูดที่ใหญ่ที่สุดในจีนตอนใต้ ปัจจุบันนี้พวกกวางตุ้งอยู่กันหนาแน่นบริเวณแม่น้ำซีเกียง-จูเกียง เขตที่มีชาวจีนกวางตุ้งอพยพมากที่สุดคือกวางโจว จำนวนชาวจีนกวางตุ้งในกรุงเทพฯ มีไม่มากนักแต่ก็จัดอยู่ในระดับฐานะดี ชาวกวางตุ้งเรียกตัวเองว่า กว่าง-ผู้-เหียน หรือ “คนที่มาจากจังหวัด กว่าง-โจว” หรือ กว่าง-ตุ้ง-เหียน หรือคนที่มาจากมณฑลกวางตุ้ง (สกินเนอร์, 2548, น. 37) บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวจีนกวางตุ้ง

ในกรุงเทพฯ คือ บริเวณถนนเจริญกรุงรอบศาลเจ้าก้งจิ้นถ้งหรือสมาคมชาวจีนกวางตุ้งนั่นเอง (รุ่งสุจินันท์กุล, 2542, น. 35 - 36)

5) จีนฮากกา (Hakka) เป็นพวกที่ชอบอพยพเป็นเวลาหลายศตวรรษแล้ว และเป็นพวกที่แยกกลุ่มอยู่ต่างหากในกลุ่มแม่น้ำเหลืองมาแต่เดิมในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ซึ่งพวกจีนฮากกา กลุ่มใหญ่ได้มาตั้งถิ่นฐานที่เรียกว่า เจีย-อึ้ง-โจว ไปทางตะวันตกเฉียงเหนือของ ฉะ-โจว ในมณฑล กวางตุ้ง ต่อมาก็ได้เข้าครอบครองอาณาบริเวณที่ติดต่อกันไป ทางด้านปลายตะวันตกเฉียงใต้ของ มณฑลฟูเกี้ยน ชาวจีนกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยที่สุดในกรุงเทพฯ อาศัยอยู่บริเวณแพร่งสรรพศาสตร์เจริญผล และตลาดน้อย

3. กิจกรรมทางสังคม เป็นสิ่งที่ถูกกระตุ้นจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ในที่นี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในกลุ่มกิจกรรมที่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้นำชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษา หรือสมาคมกลุ่มภาษาพูด ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของกิจกรรมได้ 6 ประเภท คือ กิจกรรมด้านการศาสนา กิจกรรมด้านการรวมกลุ่ม กิจกรรมด้านการศึกษา กิจกรรมด้านการสาธารณสุข กิจกรรมด้านการเผยแพร่ด้านวัฒนธรรม และกิจกรรมด้านบริการ

4. บริบทไทย คือ สภาพแวดล้อมที่เป็นลักษณะของสังคมไทย ได้แก่ สภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมไทย และเป็นปัจจัยที่มีผลต่อวิถีชีวิต และสถาปัตยกรรมของสมาชิกในสังคม

5. สถาปัตยกรรม เป็นการผสมผสานศาสตร์แห่งศิลป์และวิทยาการด้านการก่อสร้าง ซึ่งในที่นี้สถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องถูกสร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการใช้สอยในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในข้อ 3 และเป็นประเภทอาคารสาธารณะ ได้แก่ ศาลเจ้า สมาคม โรงเรียน และโรงพยาบาล ส่วนอาคารอื่นที่มีการซื้อหรือเช่ามาใช้ในกิจกรรมดังกล่าวจะไม่จัดเป็นสถาปัตยกรรมกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้

6. สถาปัตยกรรมของชาวจีน เป็นสถาปัตยกรรมประเภทอาคารสาธารณะที่จะต้องถูกสร้างขึ้นจากความต้องการของกลุ่มชาวจีนในข้อ 2 เพื่อให้ในการรองรับกิจกรรมหรือการใช้งานด้านพื้นที่ในข้อ 3 ซึ่งไม่จำกัดรูปแบบว่าจะต้องมีลักษณะของศิลปกรรมจีนทั้งหมดก็ได้

1.9 ข้อตกลงเบื้องต้น

จุดมุ่งหมายหลักของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงพัฒนาการของสถาบันตยกรรม โดยมีชาวจีนเป็นแรงผลักดัน โดยอาศัยหลักการทางสังคมศาสตร์ในการศึกษาลำดับสถาบันตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเฉพาะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครเท่านั้น หากต้องการศึกษาในพื้นที่อื่นจะต้องศึกษาบริบทเฉพาะถิ่นนั้น ๆ เป็นส่วนประกอบด้วย

งานวิจัยนี้มิได้ต้องการตัดสินประเด็นที่ว่ากลุ่มชาวจีนเป็นผู้ถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรม (assimilation) ให้เข้าสู่วัฒนธรรมไทย เนื่องจากประเด็นนี้ยังคงเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์กัน อย่างแพร่หลาย พรชัย ตระกูลวรานนท์ (2545) ได้ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่า “หากจะกล่าวว่าชาวจีนถูกกลืนกลาย ก็คงต้องกล่าวว่าถูกกลืนกลายเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม ‘ประเทศไทยยุคใหม่’ และชาวไทยกลุ่มต่าง ๆ ก็ถูกกลืนกลายเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมอันเดียวกันนี้” จากคำกล่าวนี้ทำให้เราเห็นว่าสังคมไทยมิได้ดูดกลืนวัฒนธรรมของชาวจีนให้มาเป็นไทย แต่ปรากฏการณ์ของชาวจีนในประเทศไทยนี้เป็นผลที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชาติ ซึ่งต่างมีเอกลักษณ์ประจำชนชาติและพัฒนาไปพร้อม ๆ กับแนว ทางหลักที่ใช้ในการบริหารประเทศให้เกิดความทันสมัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “สังคมชาวจีน” ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากการให้ความหมายในลักษณะนี้มีความหมายว่า ชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทยมีระบบการจัดการทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยของกลุ่มตนเองไม่ข้องเกี่ยวกับสังคมอื่น ดังที่เจียงไปฉาวที่ปรึกษาฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจภาคภาษาจีน ธนาคารกรุงเทพ และประธานชมรมไทยศึกษา ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า พฤติกรรมและกิจกรรมของชาวจีนที่เกิดขึ้น เช่น สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามกฎหมายของไทยและมีความเคลื่อนไหวภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายไทย (เจียงไปฉาว, สุริย์, ผู้แปลและเรียบเรียง 2534, น. 56) ซึ่งทำให้เห็นว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของชาวจีนเกิดมาจากข้อกำหนดของสังคมไทย แสดงให้เห็นว่าชาวจีนไม่ใช่สังคมโดดแต่เป็นกลุ่มคนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมที่เป็นสังคมมากบรรทัดฐานหลายวัฒนธรรม (multi-standard, multi-cultural society) และมีส่วนทำให้สังคมไทยเกิดเอกลักษณ์ของสังคมที่มีความหลากหลายทางชนชาติแต่ไม่ได้แตกแยกออกเป็นหลายสังคม